Pozorně si přečti a vypracuj úkoly za textem ☺

VELIKONOČNÍ ZVYKY A OBYČEJE

Mnoho původních velikonočních zvyků a obyčejů se dodržuje i v současnosti. Většina z nich má nějaký symbolický význam, který vychází z kulturních i náboženských tradic, pověr a pranostik.

Velikonoce jsou především na vesnicích a v menších městech stále ještě významnou kulturní a společenskou událostí, při které se baví všichni bez rozdílu věku. Součástí velikonočních svátků jsou i zvyky a tradice a je dobře, že se jich mnoho stále udržuje.

Pomlázka a vajíčka

Pomlázka a barvená nebo zdobená vajíčka jsou nejvýraznější symboly Velikonoc.

- **Pomlázka** by měla být vlastnoručně pletená z vrbových proutků a ozdobená stuhami. Podle pranostik totiž mladé proutky vrby přináší zdraví a mládí každé dívce nebo ženě, která s nimi dostane našleháno. Počet stuh označuje, kolik dívek a žen pomlázka při koledě o velikonočním pondělí takzvaně „pomladila“. Vlastnoručně pletené pomlázky už ale nahrazují pomlázky kupované.

- **Vajíčka** jsou odměnou za vyšlehání. Chlapci a muži dostávají vajíčka barvená, malovaná i jinak různě zdobená. Vzhled vajíček velmi často vychází z regionálních a místních zvyklostí a svůj význam mají i barvy.

Koledování

- **Koleda** o velikonočním pondělí patří k dosud stále dodržovaným a oblíbeným velikonočním zvykům. Na koledu chodí zásadně jen chlapci a muži, koledovat by se správně mělo jen od půlnoci do půlnoci, v některých krajích se ale koleduje jen do pondělního poledne. Koledovat domů se chodí jen k příbuzným nebo dobrým známým, venku je ale možné pomlázkou vyšlehat každou dívku nebo ženu. Tradiční odměnou za koledu jsou vajíčka, mohou to ale být i sladkosti.

Velikonoční říkanky a básničky

- **Říkanky a básničky** patří k pomlázce stejně jako vajíčka. „Hody, hody, doprovody…“ zná asi každý, ale existuje jich mnohem víc a všechny mají svůj neopakovatelný velikonoční půvab. Kdo koleduje s nějakou jinou méně známou říkankou, má v košíčku většinou i mnohem víc vajíček…

Řehtačky a klapačky

- **Řehtačky a klapačky** nahrazovaly – a někde občas ještě stále nahrazují – zvony, které naposledy zní při mši na Zelený čtvrtek a znovu se rozeznívají až na Bílou sobotu. Řehtačky i klapačky jsou různé – malé do ruky, ale i velké, které se vozí na trakaři. Na mnoha místech je řehtání a klapání symbolickým vyháněním Jidáše a začíná tak, že na Zelený čtvrtek chlapci s řehtačkami a klapačkami vyběhnou po mši z kostela a volají „Jidáše honíme, klekání zvoníme, přitom se modlíme…“

Beránek a zajíček

- **Velikonoční beránek** je tradiční pečivo. Jako symbol má beránek původ už v dávných pohanských dobách a svůj význam má u křesťanů i u Židů – je členem křesťanského Božího stáda, o které se stará pastýř, kterým je židovský Bůh. V dobách starověku i středověku byl beran obřadním jídlem, ale protože jeho maso bylo drahé, jedlo se pečivo ve tvaru beránka a tento zvyk přežil až do dnešní doby.

- **Zajíček** je velikonoční symbol s původem v Německu. Vznik této tradice má několik vysvětlení. Podle jednoho se zajíc často pohyboval okolo lidských obydlí a hledal tam potravu, podle jiného se dříve o Velikonocích pekl chléb ve tvaru zajíce a doprostřed se pokládalo uvařené vajíčko. Zajíc je ale i v Bibli mezi „stvořeními maličkými na zemi a moudřejšími nad mudrce“, kde symbolizuje skromné a pokorné.

Mazanec a Jidáše

- **Mazanec** symbolizuje slunce. Těsto by se správně mělo zadělávat na Bílou neděli a mělo by být stejné jako těsto na vánočku. V dřívějších dobách mazanec nebyl sladký, připravoval se ze strouhaného sýra a většího množství vajec, aby byl hodně žlutý. Nesladké mazance se jmenovaly různě – baba, babyka, šoldr, plecovník nebo svěceník. V sladké podobě si mazanec zachoval původní kulatý tvar a uprostřed znamení kříže.

- **Jidáše** by měly mít tvar válečku, protože symbolizují provaz, na kterém se Jidáš podle křesťanského výkladu oběsil. Praktičtější vysvětlení pečení Jidášů je, že hospodyně chtěly spotřebovat zbytky těsta. Klasické těsto na Jidáše se ale připravuje z bílé mouky a medu.

Vysévání obilí

- **Vysévání obilí** symbolizuje začátek jara a tím i zemědělských prací. V současnosti se ale vysévá už před Velikonocemi spíš tráva nebo případně nějaké obilí do nízké misky s hlínou, vzklíčené – ideálně krátce před velikonočními svátky – se pak zdobí kraslicemi. Obilí se vysévá i v současné době, účel je ale především dekorativní.

OTÁZKY K TEXTU:

1. Z jakých proutků by měla být upletená velikonoční pomlázka?

……

2. Doplň věty:

- Mazanec symbolizuje ……..……..
- Řehtačky a klapačky nahrazovaly ……..……
- Na koledu chodí pouze ……
- Jidáše symbolizují ……..……
- Vzklíčené obilí se zdobí ……..……..
- Velikonoční zajíček má svůj původ v ……..

3. Co označuje počet stuh na pomlázce?

……

……

4. Vytvoř vlastní velikonoční kraslice:

